

Od lanénega stebra do preje

je dolga pot, in kdor bi mislil, da od enega centa lanénega stebra, ki ga domú peljá, tudi toliko niti ali preje dobí, zeló bi se motil.

Poglejmo kako je to.

Kakor je znano, pri nas je še zmiraj navada, da lan na travnikih razgrinjajo, da ga rosa godí. In tako naj bo tudi to za podlago pojasnila.

Počez dá 100 funtov godnega lanénega stebra $14\frac{1}{3}$ funtov čistega prediva, 3 funte pa slabega, ki se le za surovo-debelo špago rabiti more, in $82\frac{2}{3}$ funtov lese-nega dela.

Iz $14\frac{1}{3}$ funtov čistega prediva se dobí 5 funtov mikanega prediva in $7\frac{1}{3}$ funtov mikane tulje, kuke ali otre; 2 funta se pozgubita pri mahanji in mikanji.

Dobljenih 5 funtov mikanega prediva daje $4\frac{1}{3}$ lanene preje in $\frac{2}{3}$ funta odpade v predilnici, ker od $7\frac{1}{3}$ mikane otre (gehecheltem Werg) 5 funtov preje in $2\frac{1}{3}$ funta odpade v predilnici.

Ako se vzame lanéne preje $4\frac{1}{3}$ funta in 5 funtov mikanega prediva, je skupaj $9\frac{1}{3}$ funtov dobre dodelane preje, to je: 100 funtov godnih lanenih stebel dá $9\frac{1}{3}$ funtov dobre dodelane preje, 3 funte slabe preje, in $87\frac{2}{3}$ funtov pa lesenega dela.

Da se tedaj 100 funtov preje dobí, mora se 152 funtov surovega lanú ali prežljeja ali 1064 funtov, to je, čez $10\frac{1}{2}$ centov surovih stebel porabiti.

Po „Landwirthu“ posnel J. Sajè.

Slovesna delitev srebernih svetinj

in pohvalnih pisem pridnim sadjerejcem.

30. dne listopada l. l. so predstojnik kmetijske podružnice gosp. J. Levičnik, c. k. okrajni sodnik v Loki, delili sreberne svetinje in pohvalna pisma, ki jih je lanski občni zbor ces. kralj. kmetijske družbe priznal pridnim sadjerejcem. Bili so priča te slovesne delitve preč. g. dekán Kramar, c. kr. okrajni predstojnik g. Derbič, fajmošter ložki g. Remic in več županov. Gosp. Levičnik so sè sledečim slovenskim ogovorom začeli delitev:

„Slavni odbor c. k. kranjske kmetijske družbe mi je svetinje in pohvalna pisma poslal z naročilom, naj jih razdelim možém in gospodinji, kateri so si s pridno rejo sadja posebno čast zaslužili. Rad dopolnim to naročilo, ki je na korist naši domovini.

Reja sadja je dobra podpora našemu življenju, našemu zdravju in našemu premoženju. Ni ne vse eno, ali je dežela naša puščava, kjer naš narod peša in umira, ali pa je žlahen saden vrt, kjer se moč našega gospodarstva okrepuje.

Kmetijske družbe poklic je v tej zadevi bogastvo in srečo dežele širiti; zato slavni odbor družbe kmetijske v Ljubljani gleda posebno na to, v katerih krajih posestniki s previdnim trudom predeljujejo puščavo v prijeten saden vrt, ter vabi, dela takih posestnikov posnemati. Zakaj le takrat še le, kadar h temu, kar 10 rok pridno glešta, se pridruži še 1000 in 1000 rok, takrat še le se bode dežela premenila v sadonosni vrt.

Tudi v naši soseščini so možje, kateri so zavoljo pridne reje sadja posnemanja vredni, in ti so: Blaž Pintar, Jernej Pintar, Matevž Okorn, vsi od sv. Tomaža. Al če jih le imenujem, če tudi s prstom na-nje pokažem, vendar ta ali uni utegne reči: „ne vidim prav, kateri so.“ Zato jih okinčam s svetinjami, ktere jim izročujem danes po volji c. kr. kmetijske družbe v pričo slavne gospôde in častitih županov, in rečem: glejte! tisti, kateri imajo svetinje, tisti, kateri se svetijo, naj bodo drugim izgled.

Pa so še drugi možje in med njimi ena gospodinja, kateri so velike časti vredni zavoljo pridne reje sadja, in tem je kmetijska družba podelila pohvalna pisma. In ti so ti-le: Janez Pintar in Blaž Brgant, obá od sv. Tomaža, Juri Koblar in Jera Eberl iz Zaliloga, gospod Martin Potočnik iz Trate, njim ali njihovim namestnikom izročujem častna pisma.

Konečno še enkrat svoje veselje razodevam, da mi je bila prilika dana, pridne gospodarje in marljivo gospodinjo počastiti, pa se v imenu kmetijske družbe zahvaljujem tudi častitim gospodom, katerih pričujočnost je mojemu delu še večo vrednost dala.“

Videlo se je očitno, kako veseli so bili vsi prejetega poslavljenja, ktero jih bode gotovo spodbadalo, da nikoli ne opusté, kar so marljivo začeli in izpeljevali več let.

Národno-gospodarske stvari.

Od kod bankovci in sploh papirnati denar?

„Novicam“ je došlo sledeče pisemce iz Koroškega: „Bankovce in sploh papirnati denar vsak pozná; al večkrat slišimo, da je veliko preveč tega denarja pri nas in da to dela ažijo ali višo ceno srebru, za ktero nekdanj še vedeli nismo, bankovcem pa jemlje vrednost. Jaz nisem nikoli mogel pravega zvedeti, kako je s papirnatim denarjem, zato prosim drage „Novice“ — in gotovo tudi mnogim drugim vstrezete — da bi nam to stvar nekoliko razjasnili.“

Gosp. dr. Gršak je v svoji „Čitalnici“ od 1865. leta, ktera je žalibog le v premalo rok prišla, to stvar prav jasno in obširno popisal; zato, ker je ne moremo bolje povedati, povzamemo z onega lista toliko, kolikor je treba, da odgovorimo na prejeto vprašanje.

Banke in bankovci so postali le počasi, ko se je začela razvijati trgovina. Najpred so se banke izcimile v talijanskih mestih v Benetkah in Genovi, pa tudi v Amsterdamu, Hamburgu itd. Bankovci so dobra pomoč kupčijstvu; dokler je srebra ali zlata toliko, kolikor bankovcev, je njih vrednost srebru in zlatu enaka, ker so bankovci le namestniki srebernega ali zlatega denarja; zato tudi ni čuda, da so bili časi, ko so trgovci radi spečali srebro za bankovce in še celó nadavek (agio) za-nje plačevali, kakor se zdaj v našem cesarstvu plačuje na srebro in zlato. Zdaj je vse polno papirnatega denarja, malega in velicega, in veliko veliko več kakor je sreberne ali zlate zaloge, in to jemlje vrednost papirju. „Čitalnica“ našteva pravila, ki imajo veljati, ako država ali bankar si hoče zdržati zaupanje, tako-le:

1. Treba je, da papirnat denar ima upno podlago, to je, zlata in srebra mora zmirom toliko biti, da se plača lahko ves papir, ki priroma nazaj k denarnici. Res, da so bili časi na Angležkem, ko v shrambah ni bilo ni krajcarja ne, ko je boj bil z Napoleonom I.; pa vendar je papir imel zmirom svojo veljavo. Al to je le za kratek čas mogoče. Treba bi bilo jako jako zvestih opravnikov in nesebičnih angeljev, katerih pa žalibože posebno v denarnih stvaréh pričakovati ni. Zato bo zmirom treba gotove zaloge, da nezaupno ljudstvo se zmirom lahko prepriča, da papir lahko zmenja za srebro.

2. Da se papir popolnoma zmenja za srebro, to je papirna zmenljivost. Je že res, da ves papir ne bo spet prišel nazaj; vendar ni vedeti, kaj pride. Zato je zmirom treba paziti. Pravijo pa, da tretji del papirja v srebru že krije vse potrebe (Drittelbedeckung); toraj bi za 300 milijonov goldinarjev papirja treba bilo zmirom imeti za 100 milijonov gold. srebra priprav-

ljenega, da zadostuje vsem potrebam. Al ta tretjinina varnost ni pravilna. Bili so časi, da je nektera banka hude čase pretrpela le s šestim delom gotovine, pa tudi so prišli viharji nad banko, ki je onemogla s polovico gotovine; propadla je. Iz bankinih zgodovin se vidi, da se zaupanje ne ravna samo po srebru in zlatu v kletih, temuč tudi po drugih rečéh, posebno po političkih razmerah.

3. Je treba gledati, da ne pride premalo papirnatega denarja med narod, to je, da se ne glasi na male iznoske, p. na 1 gold., 2 gold., že 5 gold. je med mali denar šteti; lahko se bi tej lastnosti reklo dokolikost papirnatega denarja (Appointirung), ker kaže, do koliko goldinarjev doli gré papir. Pri nas se vé, da imamo celó desetke papirnaté. Na Angležkem pa še le začne papirnat denar pri 5 L, to je okoli 50 gold., za manj papirnatega denarja ni. Mali papirnat denar lahko čisto izpodrine srebro in zlato, veliki pa ne. Če pa, postavimo, pride nesreča, da so žetve slabe, da v naši državi ne bi bilo nikjer dobiti živeža, kaj bo, če ni srebra? Trgovec sosedne države nam žita ne bo hotel dati za papir, ki pri njem ne veljá nič, srebra pa imeli ne bi. Zato je dobro, da se zdrži srebro v deželi, da ga v hudih časih lahko porabimo. Iz več vzrokov toraj ni dobro, da se papir stavi na male goldinarje ali celó krajcarje.

Slovensko slovstvo.

„Cvetje“ Janežičevo.

Kdor s pazljivim očesom spremlja naše literature razvitek, gotovo je že opazil moža, ki delaven kakor mravlja in priden kakor bučela piše izvirne knjige, ali pa zalaga, kupuje in na svitlo daje spise slovenskih pisateljev — mislim namreč g. prof. Ant. Janežiča v Celovcu. On ni preskrbel naša učilišča samo z dobrimi slovniciami in slovarji, a okoli njega suče se tudi vsa delavnost na našem beletrističnem polji. Njegova zasluga je, da vsem nemilim okolnostim vkljub edini naš lepoznavski list „Glasnik“ vendar izhaja že deseto leto; njegova zasluga je tudi, da imamo „Cvetje“, ktero je naše lepoznavsko slovstvo obogatilo z najboljšimi deli, kar jih je zadnja leta pri nas izšlo. Po „Cvetji“ smo dobili razun mnozega družega: „Marijo Stuart“, „Viljema Tella“, „Babico.“ „Spomine na Sokrata“, „Ajanta“, „Zoro in Solnco“ — po „Cvetji“ smo dobili prvi slovenski izvirni roman, „desetega brata“ od Jurčiča. Kdo tedaj, ki pozna važnost beletristike, moč in silno potrebo v vsacem slovstvu, ne bi bil g. Janežiču za njegovo spretno in neutrudljivo delavnost iz srca hvaležen! Toda poglejmo, kako ga Slovenci podpiramo! Iz gotovega vira mi je znano, da med tem, ko so preteklo leto 1867 ljubljanski gimnazijalci in bogoslovci po čez jemali 100 zvezkov „Cvetja“, bila je vsa ostala Ljubljana naročena samo na 27 iztisov!!! Tedaj med ubozimi ljublj. študenti, katerih je samo 600 in kateri med vsemi dvajsetimi profesorji nimajo le enega ne, ki bi jih bil k naročbi spodbadal, med temi je „Cvetje“ našlo trikrat več podpore, kot med 22.000 prebivalci vse slovenske, denarne in inteligentne Ljubljane. Razun mariborskih, celjskih, novomeških, varaždinskih in goriških študentov in bogoslovcev, ni imelo Cvetje v nobenem slovenskem mestu, v nobeni slovenski čitalnici naročnikov, ali pa tako malo, da ni spomina vredno. Ali se je čuditi torej, da je počil že glas, da bo „Cvetje“ zaspalo? Pa k sreči je spet začelo izhajati in ravno zdaj nam prinaša iz slovečega peresa g. Jurčiča nov izviren roman „Cvet in sad“, ki bo, kakor se kaže, po notranji

in vnanji obliki še bolj dovršen kakor je „Deseti brat.“ Jaz mislim, da tak móž kakor je g. Janežič, ki za naše beletristike razcvit žrtvuje zdravje, čas in premoženje, zasluži več materijalne, tak pisatelj pak, kakor je g. Jurčič, več moralične podpore. Naš Walter Scott, kakor bi jaz g. Jurčiča imenoval, pokazal je v svojih mnogih, skoro vseh po Janežiču na svitlo danih, večih in manjih povestih, da tako, kakor on, ne pozna nobeden slovenskih novelistov, kar se jih je do zdaj oglasilo, djanja in nehanja, mišljenja in značaja slovenskega naroda. Slovenska inteligencija, posnemaj torej še ti našo šolsko mladino, in „Cvetje“ nam bo tudi v prihodnje ohranjeno! Posebno pa ve, čitalnice, pospešujte naročnikov nabiro in ve slovenske gospodičine sezite po „Cvetji!“ Prepričale se boste, da lepši, čisteji domači duh veje iz njega kot iz francoskih in nemških romanov, ktere navadno čitate! Slav. vredništvo „Novic“ pa srčno prosim, da še ono sè svojo veljavno besedo povabi Slovence, da se v prav prav obilem številu naročé na „Cvetje“, ktereга je slovenski beletristiki tako potreba.

Radomljan.

Dodatek vredništva. Če tudi navadno veljá misel, da novéle in njim slični beletristični spisi so le bolj berilo mladosti, in se to dokazuje s tem, da se take knjige nahajajo največ v rokah mlajših naj si bodi možkih ali žensk, vendar je tudi lepa novela, dober roman itd. zanimivo berilo hladnejši krvi. Pa če damo tudi veljati, da najraje mladež čita izdelke na beletrističnem polji — vendar vprašamo: ali more to druge, ki si prilastujejo imé rodoljubov, odvezati dolžnosti, da z naročilom podpirajo povzetje, ki je naše gore list, — ki vabi mlada srca, da se vnemajo za domačo reč in slovó dajó ptuji tvarini, ki je na škodo nravnosti slovenski. Pod vredništvom Janežičevem moremo si v svesti biti, da se tudi v romanih ne žalijo svetinje naše. Tem več pa je treba, da se podpira „Cvetje“, ker Matica naša za zdaj, ko ima toliko druge važne naloge pred seboj, se ne more spuščati na beletristično polje drugod kakor v letopisu, ki se druží s „Koledarjem“ enkrat na leto in dan. Zato rodoljubi vsi čujte glas Radomljanov in sezite po „Cvetji“ vsi, — še posebno pa vé gospé in gospodičine; verjemite, da zraven zabave bode vam berilo „Cvetja“ tudi to korist donášalo, da se igraje vadite krasnega maternega jezika!

Dopisi.

*Iz Gradca 8. jan. ** — Na Silvestrovo preteklega leta smo črni zemlji izročili truplo poštenjaka, ki je vreden, da mu postavijo „Novice“, ktere je od njihovega početka pa do zadnjega marno prebiral, mal spominek. Menimo tû Kolomana Kvasa, ki je od leta 1823. sem opravljal službo učitelja slovenščine na tukajšnjih visocih šolah in je bil skozi vrl rodoljub, če tudi očitno ni silil svojega imena med svet. Rojen je bil 29. novembra 1790 na spodnjem Štajarskem. Na literarnem polji je manj znan, toliko pa je treba opomniti, da je pomagal Dainku pri izdelavi slovenske slovnice, kar veljá, kakor vemo iz njegovega lastnega sporočila, tudi o Šmigočevi, leta 1812. v Gradcu izišli slovnici slovenski. Če ima res v rokopisu slovensko slovnico, kakor trdi Šafařík (Geschichte der südslavischen Literatur. I. pag. 62.), bode se pokazalo, ko bode govorjenje o njegovi zapuščini. Zadnja leta je dostikrat tožil, da ne more več z napredkom slovenščine naprej, in starost ga je v tem nekako hudo ovirala. Da-si je več let sem prebiral malo novih slovenskih knjig, vendar „Novic“ ni nikoli položil na stran, da ne bi jih bil na tanko prečital. Podpiral je